

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA RAIS
TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

MAFUNZO YA VIONGOZI KATIKA NGAZI YA KIJIKI,
MTAA NA KITONGOJI

UTAWALA BORA

1

DODOMA
APRILI, 2001

YALIYOMO

	Uk.
1. Utangulizi	1
2. Maana ya Utawala Bora.....	1
3. Misingi ya Utawala Bora.....	1
4. Wajibu wa Wananchi na Viongozi katika Mfumo wa Demokrasia ya Vyama Vingi vya Siasa.....	4
5. Sifa za Kiongozi Bora.....	5
6. Hitimisho.....	5

UTAWALA BORA

1. UTANGULIZI

Ngazi ya Kijiji, Kitongoji na Mtaa ndiyo kitovu cha demokrasia shirikishi hapa nchini; hapa ndipo mwanzo wa Serikali ambapo kila mkazi wa Kijiji, Kitongoji na Mtaa anaweza kuhudhuria na kushiriki kikamilifu katika maamuzi yanayohusu ustawi na maendeleo yake mwenyewe na ya eneo anamoishi.

2. MAANA YA UTAWALA BORA

Utawala Bora ni utaratibu wa utumiaji wa madaraka ya umma kusimamia raslimali ya nchi katika jitihada ya kuongeza na kutumia raslimali hiyo kwa ajili ya kuinua hali ya maisha ya wananchi. Utumiaji huo wa madaraka huandamana na ushirikishaji wa wahusika wote katika kuhakikisha kuwa shughuli za umma zinaendeshwa kwa kuzingatia mawazo na maslahi ya wengi, utawala wa sheria, ushirikishwaji wa wananchi, haki, usawa, uwazi na uwajibikaji.

3. MISINGI YA UTAWALA BORA

(a) Demokrasia:

Demokrasia ni utaratibu ambamo viongozi wa wananchi hupatikana kwa njia ya uchaguzi unaoendeshwa kwa njia ya haki inayompa mwananchi uhuru wa kuchagua kiongozi anayemtaka.

Miongoni mwa taratibu zinazopaswa kufuatwa katika kudumisha demokrasia ya kweli ni pamoja na watu kujijengea utamaduni wa:

- Uvumilivu na staha kwa mitazamo na maoni tofauti ya kisiasa;
- Kufuata na kuheshimu mawazo ya walio wengi;
- Kutumia nguvu ya hoja na siyo hoja ya nguvu;
- Kupingana bila kupigana; na
- Kujikosoa na kukosoana bila kuleana.

(b) Utawala wa Sheria:

Katika utawala wa sheria kila mtu anapaswa kuzingatia na kuongozwa na Katiba ya Nchi, Sheria, Kanuni na taratibu zilizopo katika maisha yake mwenyewe, katika uhusiano na wengine na katika utekelezaji wa majukumu yake. Kiongozi hatarajiwi kupuuza au kujiweka juu ya sheria, maamuzi au maelekezo halali yaliyopo au kufanya kitendo chochote kinyume cha Katiba ama nje ya sheria. Matendo kama hayo ni batili na yanaweza kumfanya mhusika kuchukuliwa hatua za kisheria.

(c) Haki na Usawa:

Kiongozi anatakiwa kufanya maamuzi na kutekeleza majukumu yake kwa kuzingatia haki bila ubaguzi wala upendeleo wa aina yoyote ile. Kwa kufanya hivyo kiongozi atajenga moyo wa imani kwa wananchi na itakuwa rahisi zaidi kwake kupata ushirikiano wao katika harakati za maendeleo na pia katika vita dhidi ya umaskini. Ni muhimu sana kwa kiongozi kuhakikisha kuwa haki za akina mama, watoto, wazee, na wasiojiweza zinazingatiwa na kulindwa wakati wote.

(d) Ushirikishwaji wa Wananchi:

Maendeleo endelevu ya watu huletwa na watu wenyewe na wala hayaletwi na viongozi wala wafadhili. Viongozi wanatakiwa wawashirikishe wananchi katika maamuzi yote yanayohusu ustawi na maendeleo yao. Viongozi watatekeleza jukumu hili kwa kuitisha mikutano ya wakazi wote wa mitaa, vijiji na vitongoji kama inavyoelekezwa katika sheria, kanuni na miongozo iliyopo, yaani:

- Mkutano wa Wakazi wote wa mtaa mara moja kila baada ya miezi miwili;
- Mkutano wa wakazi wote wa kitongoji, mara moja kila mwezi; na
- Mkutano wa wakazi wote wa kijiji mara moja kila baada ya miezi mitatu.

(e) Uwajibikaji na Uwazi:

Viongozi pamoja na watumishi wa Halmashauri katika ngazi zote wapo kuwahudumia wananchi na sio kuwatawala au kuwaburuza. Viongozi wanaochaguliwa na wananchi wanatarajiwa kuwa karibu na wananchi wakati wote na wanapaswa kutoa taarifa za mara kwa mara kuhusu maamuzi pamoja na utendaji wao. Taarifa hizo zitawawezesha wananchi kupima na kuamua kama wanatekeleza wajibu wao kadri inavyotakiwa au la. Hali kadhalika, maamuzi na vitendo vyote vya viongozi katika utekelezaji wa majukumu yao lazima vifanywe bila kificho ili wananchi watambue kinachoendelea.

4. WAJIBU WA WANANCHI NA VIONGOZI KATIKA MFUMO WA DEMOKRASIA YA VYAMA VINGI VYA SIASA

Wajibu wa wananchi:

Wajibu wa wananchi ni pamoja na:

- (a) Kushiriki kwa ukamilifu katika shughuli za kiuchumi na kijamii;
- (b) Kushiriki kwa ukamilifu katika shughuli za siasa kama vile kugombea au kupigia kura wagombea mbalimbali;
- (c) Kujielimisha juu ya sheria, kanuni na taratibu mbalimbali na matakwa ya Katiba kuhusu maendeleo ya siasa katika maeneo yao ili waweze kutumia haki yao kwa busara na kumchagua mgombea yeyote wampendaye;
- (d) Kujenga na kulinda amani, mshikamano na maelewano kati yao.

Wajibu wa Kiongozi:

Wajibu wa kila Kiongozi wa Serikali wa kuchaguliwa katika ngazi ya Kijiji, Kitongoji au Mtaa ni pamoja na:

- (a) Kutambua na kuzingatia kuwa mfumo wa vyama vingi ni mfumo wa ushindani wa ufanisi katika kuwahudumia wananchi na wala si uhasama hata kidogo;
- (b) Kujua na kutambua vyama vyote vya Siasa vilivyomo katika himaya yake;
- (c) Kuhakikisha kuwa shughuli za Serikali za Mitaa zinaendeshwa kwa mujibu wa sheria, kanuni na taratibu zake na kwamba vyama vyote vya siasa vinazitekeleza ipasavyo.

5. SIFA ZA KIONGOZI BORA

Ili kuwa na utawala bora ni lazima kuwa na viongozi bora. Kiongozi bora anatakiwa kuwa na sifa zifuatazo:

- (a) Awe mwezeshaji anayetumia mbinu za upangaji wa mipango shirikishi;
- (b) Awe na uwezo wa kusimamia utekelezaji wa sheria, kanuni na taratibu bila upendeleo wa aina yoyote;
- (c) Anahakikisha kwamba huduma zinatolewa kwa haki na usawa bila kujali imani na itikadi za watu katika eneo lake;
- (d) Anashiriki kwa ukamilifu katika harakati za kuondoa umaskini na kupiga vita rushwa;
- (e) Anahakikisha kuwa uongozi na utawala katika Kijiji, Kitongoji au Mtaa wake unalingana na dhana na misingi ya utawala bora na demokrasia.

6. HITIMISHO

Mada hii imeelezea maana/dhana ya utawala bora na misingi yake. Aidha, mada hii imeainisha wajibu wa wananchi na Kiongozi wa Serikali wa kuchaguliwa katika ngazi ya Kijiji, Kitongoji na Mtaa. Kila Kiongozi wa Serikali wa kuchaguliwa katika ngazi ya Kijiji, Kitongoji na Mtaa anapaswa kuhakikisha kwamba uongozi na utawala wa eneo lake unafuata misingi ya utawala bora na kwamba mwenendo wake unalingana na sifa za Kiongozi bora wa kuchaguliwa zilizoainishwa katika mada hii.